

„Najvýznamnejšia kniha o ľudskej sexualite od roku 1948, keď Kinsey ohúril americkú verejnosť publikáciou *Sexual Behavior in the Human Male* (Sexuálne správanie muža).“

DAN SAVAGE

BESTSELLER DENNÍKA THE NEW YORK TIMES

NA POČÍATKU BOL SEX

Ako sa párimo, prečo sme neverní
a čo z toho vyplýva pre moderné
partnerské vzťahy

CHRISTOPHER RYAN
a CACILDA JETHÁ

**NA
POČÍATKU
BOL SEX**

**PRAVEKÝ PÔVOD MODERNEJ
SEXUALITY**

Christopher Ryan a Cacilda Jethá

Z anglického originálu Christopher Ryan and Cacilda Jethá:
SEX AT DAWN (HarperCollins Publishers, 10 East 53rd Street, New York,
NY 10022) preložil Róbert Hrebíček

Lektoroval a štúdio „Ľudská sexualita ako evolučná hádanka“ (s. 387)
napísal antropológ Andrej Mentel (Univerzita Komenského, Bratislava).

Redakcia: Imrich Rešeta

Jazyková úprava: Gertrud Mária Korpič a Ján Zaľko

Translation © 2014 by Róbert Hrebíček

Copyright © 2010 by Christopher Ryan and Cacilda Jethá

Slovak edition © 2014 by Zelený kocúr s. r. o.; www.zelenykocur.sk

Grafická úprava: Design Amorandi

ISBN 978-80-89761-00-5

EAN 9788089761005

OBSAH

PREDHOVOR: Primát si našiel seberovného partnera	7
NA ÚVOD: Ďalšia inkvizícia s dobrým úmyslom	11
Takmer dva milióny rokov v pätnástich krátkych odsekoch	23
I. ČASŤ: O PÔVODE KLAMNÉHO.....	29
1. KAPITOLA Spomeňte si na Yucatán!.....	31
Ste to, čo jete.....	32
2. KAPITOLA Čo Darwin nevedel o sexe	38
Flintstonizácia praveku	44
Čo je evolučná psychológia a prečo by vás mala zaujímať?	49
Lewis Henry Morgan.....	56
3. KAPITOLA Bližší pohľad na štandardný príbeh o ľudskej sexuálnej evolúcii.....	60
Ako vám Darwin uráža matku (bezútešná sexuálna ekonómia).....	63
Neslávne slabé ženské libido	65
Mužská rodičovská investícia.....	67
„Zmiešané stratégie“ vo vojne medzi pohlaviami.....	70
Predĺžená sexuálna receptivita a skrytá ovulácia	73
4. KAPITOLA Ludoop v zrkadle.....	77
Primáty a ľudská prirodzenosť.....	81
Spochybnenie šimpanzieho modelu	84
Hľadanie kontinuity primátov.....	86
II. ČASŤ: ZMYSELNOSŤ V RAJI (osamelý)	99
5. KAPITOLA Kto prišiel v raji o čo?	101
O slove <i>funky</i> a spojení <i>rocking around the clock</i>	104
6. KAPITOLA Kto sú vaši otcovia?	110
S. E. EX prináša radosť.....	113
Prísľub promiskuity	119
Začiatky bonobov	122

7. KAPITOLA Najdrahšie mamičky.....	127
Rozpad nukleárnej rodiny	132
8. KAPITOLA Ako vniesť zmätok do manželstva, párenia a monogamie	136
Manželstvo: „základný stav“ nášho druhu?.....	138
O manželskej prostitúcii	143
9. KAPITOLA Istota o otcovstve: Chátrajúci základný kameň štandardného príbehu.....	148
Láska, žiadostivosť a sloboda pri jazere Lugu.....	150
O nevyhnutnosti patriarchátu	156
Putovanie monogamných.....	159
10. KAPITOLA Žiarlivosť: Príručka začiatočníka dychtiaceho po susedovej manželke	164
Sex s nulovým súčtom	167
Ako zistiť, či muž ľúbi ženu.....	172
III. ČASŤ: HOBBS AKO BRZDA	177
11. KAPITOLA Boli s nami vždy aj chudobní? (úbohý)	179
Úbohý, poľutovaniahodný ja.....	185
Zúfalstvo miliónárov	188
Hľadanie spokojnosti „naspodku stupnice ľudí“	191
12. KAPITOLA Sebecký mém (škaredý).....	193
<i>Homo economicus</i>	194
Tragédia spoločných pozemkov	196
Sny o večnom pokroku	200
Odveká chudoba alebo predpokladaný blahobyť?	201
O paleolitckej politike	204
13. KAPITOLA Nekonečná bitka o pravekú vojnu (surový)	211
Dr. Pinker tiahne do vojny	212
Záhadne zmiznutie Margaret Powerovej.....	217
Vojnová korisť.....	219
Napoleonská invázia (spory o Janomamoch).....	224

Zúfalé pátranie po pretváraní hipisákov a brutalite bonobov.....	227
14. KAPITOLA Klamstvo o dlhovekosti (krátky).....	230
Kedy sa začína život? A kedy sa končí?	232
Aký starý je <i>stary</i> ?	235
Vystresovaní na smrť	239
Komu hovoríš romantik s ružovými okuliarmi, ty grázel?	242
IV. ČASŤ: TELÁ V POHYBE	245
15. KAPITOLA	247
Malý veľký človek	247
Pri láske a vojne spermii je všetko spravodlivé	251
16. KAPITOLA Najpravdivejšia miera muža.....	257
Tvrdé porno v kamennej dobe	263
17. KAPITOLA Niekedy je penis iba penis.....	265
18. KAPITOLA Orgazmus v praveku.....	277
Aké hrozné výstrednosti mysle!	280
Pozor na diablov cecok	285
Sila potrebná na jeho potlačenie.....	287
19. KAPITOLA Ženská kopulačná vokalizácia	289
Sin Tetas, no Hay Paraiso	293
Ako je to s orgazmom.....	297
V. ČASŤ: MUŽI SÚ Z AFRIKY, ŽENY SÚ Z AFRIKY	305
20. KAPITOLA O myslí Mony Lisy	307
21. KAPITOLA Horekovanie zvrhľíkov	316
Čože?	320
Kelloggova príručka zneužívania detí	322
Prekliatie Calvina Coolidgea	325
Monogamia + monotónnosť = monogónnosť	330
Ďalších desať dôvodov, prečo potrebujem kohosi nového (rovnako ako vy)	334
22. KAPITOLA O spoločnej konfrontácii ššieho neba.....	339
Všetci von z úkrytov	344

Manželstvo Slnka a Mesiaca.....	349
Poznámky.....	351
<i>Ludská sexualita ako evolučná hádanka</i> (Andrej Mentel).....	387
Literatúra.....	408
Pramene a odporúčaná literatúra	410

PREDHOVOR:

Primát si našiel seberovného partnera (poznámka jedného z autorov)

*„Príroda, pán Allnut, je to, nad čo sa na tomto svete musíme
povzniesť.“*

KATHARINE HEPBURNOVÁ

v úlohe slečny Rose Sayerovej vo filme *Africká kráľovná*.

Jedného dusného popoludnia roku 1988 predávalo niekoľko miestnych obyvateľov arašidy pri vchode do botanickej záhrady v malajzijskom štáte Penang. Prišli sme tam s priateľkou Anou, aby sme sa po výdatnom obede trocha prešli. Muži si všimli, že sme zmätení, preto nám vysvetlili, že búrské oriešky nie sú určené pre nás, ale na kŕmenie neodolateľne milých opičiek. Hoci sa váľali na tráve neďaleko nás, až dovtedy sme si ich nevšimli. Kúpili sme teda niekoľko vreciek.

Po chvíli sme podišli k mláďaťu, ktoré viselo za chvost priamo nad chodníkom. Očami, ktoré až priveľmi pripomínali ľudské, prosebne hľadelo na vrecko arašidov v Aninej ruke. Prihovárali sme sa mu ako tínedžerky v obchode s mačiatkami. Vtom sa podrast rozletel a začal sa opičí útok. Popri mne sa mihol dospelý

živočích, odrazil sa od Any a zmizol – spolu s orieškami. Na mieste, kde ju škrabol, jej krvácala ruka. Ostali sme ako obarení, iba sme sa mlčky chveli. Na krik nebol čas.

Po niekoľkých minútach, keď sa rozbúrená hladina adrenalínu trochu upokojila, sa strach zmenil na odpor. Cítil som nesmiernu zradu, takú veľkú ako azda nikdy predtým. Okrem arašidov som totiž prišiel aj o drahocenné predstavy o čistote prírody, o tom, že zlo je výlučne ľudský neduh. Hranica bola prekročená. Nebol som iba rozhnevaný, ale aj urazený – z filozofického hľadiska.

Čosi vo mne sa zmenilo. Hruď sa mi vypála, plecia rozšírili. Ramená mi spevneli a zrak sa mi zostril. Cítil som sa ako Pepek námorník po tom, čo si dožičil konzervu špenátu. Hľadel som do podrastu ako šampión v ťažkej váhe, za ktorého som sa v tej chvíli pokladal. *Tieto (o kategóriu ľahšie) primáty ma už viac nezahabnia.*

Áno, nemal som sa dal nachytať, veď po Ázii som cestoval už dlho. Vedel som, že tunajšie opice ani zďaleka nemožno prirovnať k ich príbuzným, ktoré hrajú na trombón či udierajú do tamburíny, a aké som v detstve vídaval v televízii. Volne žijúce ázijské primáty sa vyznačujú vlastnosťou, ktorá ma spočiatku šokovala a miatla – sebaúctou. Ak urobíte chybu a zahľadíte sa do očí pouličnej opici v Indii, Nepále či Malajzii, zistíte, že ste sa ocitli zoči-voči inteligentnému a agresívnemu tvorovi. Mračí sa ako Robert De Niro a výrazom tváre hovorí: „Na čo to, dopekla, civieš? Chceš sa biť?“ Zabudnite na to, že by ste nejakému z týchto živočíchov obliekli červenú cirkusovú vestu.

Onedlho sme sa, pravdaže, priblížili k ďalšej chlpacej opičke s úpenlivým pohľadom, ktorá visela hore nohami zo stromu uprostred čistinky. Ana bola ochotná na všetko zabudnúť a odpustiť. Hoci proti roztomilosti akéhokoľvek druhu som bol dokonale obrnený, privolil som a podal jej zvyšné vrecko arašidov. Stáli sme v bezpečnej vzdialenosti od podrastu, z ktorého mohli opice znova

zaútočiť. Keď som však vyťahoval arašidy z vrecka premočeného od potu, šuchot celofánu sa šíril džungľou ako prenikavý hlahol zvončeka ohlasujúceho večeru.

V zlomku sekundy sa na okraji čistinky zjavilo veľké zviera. Stálo necelých dvadsať metrov od nás a vyzeralo arogantne. Hľadelo na nás, hodnotilo situáciu, premeriavalo si ma. Dlhým, pomalým zívnutím, pri ktorom odhalilo tesáky, ma očividne chcelo zastrašiť, no zároveň mi dovoľovalo odísť. Bol som odhodlaný okamžite ukončiť bezvládie. Zdvihol som menší konár a nenúteno ho hodil smerom k opici. Chcel som tým vyjadriť, že oriešky určite nie sú určené pre ňu a neradno sa so mnou zahrávať. Zviera sledovalo, ako vetva dopadá jeden, dva metre od neho, no nepohlo sa ani o milimeter. Potom nachvíľu zvrástilo čelo, akoby ho zachvátila nejaká desivá emócia, akoby som mu zranil city. Nato zdvihlo zrak a pozrelo mi priamo do očí. Všimol som si, že sa mu v nich nezrači ani náznak strachu, rešpektu či humoru.

Preskočilo konár, ktorý som po ňom hodil, a rútilo sa na mňa, akoby ho boli vystrelili z dela. Cerilo žlté tesáky, dlhé ako dýka, a vydávalo zvuk na pomedzí vrčania a vreskotu.

Čosi sa vo mne zlomilo. Keď som sa ocitol medzi útočiacou opicou a vydesenou priateľkou, po prvý raz som si uvedomil, čo vyjadruje anglický idióm *mať na chrbte opicu* (mať skutočne veľký problém, pozn. kor.). Konal som rýchlejšie, než som rozmýšľal. Prudko som rozpažil, zaujal zápasnícke postavenie a s divým zvriesknutím odhalil zuby. Boli žlté od kávy a ortodonticky korigované. Začal som dávať najavo dominantné postavenie – skákal som ako zmyslov zbavený a prskal sliny.

Bol som rovnako prekvapený ako opica. Zastala, jednu, dve sekundy na mňa hľadela a dala sa na odchod. Tentoraz som si však bol istý, že som jej v očiach zbadal náznak smiechu.

Povzniesť sa nad prírodu? Nemožné. Dajte si poradiť od pána Allnuta.

Ďalšia inkvizícia s dobrým úmyslom

A si ste už počuli, že ľudia pochádzajú z opíc. Zabudnite na to. Nevyvinuli sme sa z nich, *sme* nimi. Metaforicky i vecne platí, že *Homo sapiens* je jedným z piatich žijúcich druhov hominidov. Do tejto čeľade patria aj šimpanzy, šimpanzy bonobo, gorily a orangutany (gibony sa zaraďujú do čeľade gibbonovitých). Ešte pred piatimi miliónmi rokov sme mali spoločného predka s bonobami a so šimpanzmi. Z hľadiska evolúcie je to akoby včera. Väčšina primatológov dnes pokladá detaily, na základe ktorých sa ľudia odlišujú od ostatných hominidov, za „celkom umelé“.ⁱ

Ak sme „nad prírodou“, platí to iba v takom zmysle, v akom sa surfista s rozochvenými nohami dvíha „nad oceán“. Aj keby sme sa nikdy nepošmykli (čo sa stane azda každému), naša vnútorná prirodzenosť nás v ktorejkoľvek chvíli môže stiahnuť nadol. Tých z nás, čo vyrastali na Západe, ubezpečovali, že ľudia sú v porovnaní s ostatnými organizmami osobití a jedineční, že siahajú nad a za okolitý svet, že sa ich nedotýka to, čo preniká a definuje celý živočíšny svet. Príroda vraj leží pod a za nami, je dôvodom na hanbu, zhnusenie či znepokojenie. Páchnuce a špinavé veci sa musia skryť za zatvorené dvere, maskovať zatiahnutými závesmi

či sviežosťou mäty. Inokedy hyperkompenzujeme a predstavujeme si, že príroda sa ako anjel vznáša kdesi hore, nevinná, vznešená a múdra.

Rovnako ako šimpanzy bonobo a šimpanzy, aj my sme roztúžením potomkovia hypersexuálnych predkov. Na prvý pohľad prehnané tvrdenie, sa však už dávno malo stať všeobecne známym. Konvenčná predstava o monogamnom manželstve, v ktorom muž a žena zotrývajú, kým ich smrť nerozdelí, sa pod ťarchou nepravdivých tvrdení rúca. Aká je podstata ľudskej sexuality a prečo sa vyvinula práve takto? Na ďalších stranách vám vysvetlíme, ako prevratné kultúrne zmeny, ktoré sa začali asi pred 10 tisíc rokmi, urobili z príbehu ľudskej sexuality čosi také podvratné a desivé, že ho po stáročia museli umlčovať náboženské autority, za chorobu vyhlasovať lekári, ignorovať vedci a ututľávať moralizátorskí terapeuti.

Modernou sexualitou zmietajú hlboké konflikty. Keďže nepoznáme jej pravú podstatu, polovica manželstiev kolabuje následkom kombinácie sexuálnej frustrácie, nudy, ktorá oslabuje libido, impulzívnej nevery, dysfunkcie, zmätenosti a hanby. Pred mnohými z nás sa ako izolované ostrovy pomínuteľného šťastia v studenom a tmavom mori sklamaní tiahne sériová monogamia. Aké percento párov, ktorým sa podarilo zostať dlho spolu, rezignovalo a položilo erotiku na oltár troch nenahraditeľných životných radostí: rodinnej stability, spoločenského kontaktu a emočnej – keď už nie sexuálnej – intímnosti?

Španielske slovo *esposas* znamená „manželky“, ale aj „putá“. V angličtine sa zasa žartuje o *guli pripojenej reťazou k nohe väzňa* („*ball and chain*“). Manželstvo sa často so smútkom opisuje ako začiatok konca sexuálneho života muža a určite na to existuje veľa dôvodov. Ženy na tom nie sú o nič lepšie. Ktorá sa chce deliť o život s mužom, čo sa cíti väznený láskou a spútaný ťou? Ktorá sa túži ospravedlňovať celý život za to, že je iba jedna jediná?

Preskúmajte terén. Americké lekárske združenie oznámilo, že sexuálnou dysfunkciou trpí asi 42 percent Američaniek. Viagra pritom rok čo rok láme rekordy v predaji. V pornografii sa na celom svete točí sto *miliárd* dolárov. Iba v Spojených štátoch amerických generuje vyšší zisk ako televízie CBS, NBC a ABC dohromady. Vynáša viac ako všetky profesionálne futbalové, bejzbalové a basketbalové tímy. „Američania mŕňajú v striptízových kluboch viac peňazí ako v broadwayských, off-broadwayských, regionálnych a neziskových divadlách, na operu, balet, džez a koncerty klasickej hudby dokopy.“ⁱⁱ Niet teda pochýb, že náš druh má veľkú chuť na sex.

„Tradičné manželstvo“ zatiaľ čelí útokom zo všetkých strán, pričom sa rozpadá aj znútra. Ataky oslabujú aj najhorlivejších obrancov „normálnej“ sexuality. Nekonečné zástupy politikov (Clinton, Vitter, Gingrich, Craig, Foley, Spitzer, Sanford) či náboženských predstaviteľov (Haggard, Swaggert, Bakker) mužského pohlavia hlásajú podporu „rodinným hodnotám“, no vzápätí sa vykradnú na tajnú schôdzku s milenkou, prostitútkou či praktikantkou. Ženy na tom nie sú o nič lepšie. Mnohé – ak nie väčšina – zostávajú uväznené v manželstvách zbavených akejkoľvek sexuálnej alebo inej intímnosti. Počiatočné vzrušenie totiž odznelo a narodili sa deti. Ďalšou záťažou pre ženy je práca mimo domácnosti, v ktorej takisto musia podávať istý výkon. Trpia očividnou finančnou a psychickou traumou. Azda práve preto rok čo rok žiada o rozvod viac žien ako mužov.

Strach z božej odplaty je podľa všetkého prislabý. Len za posledných niekoľko desaťročí sa stovky katolíckych kňazov priznalo k tisícom sexuálnych zločinov spáchaných na deťoch. Roku 2008 katolícka cirkev vyplatila odškodné za pohlavné zneužívanie vo výške 436 miliónov dolárov. Viac ako pätinu obetí tvorili deti mladšie ako desať rokov. To všetko vieme. Dokážeme si ale predstaviť utrpenie, ku ktorému takéto zločiny viedli v priebehu

sedemnástich storočí, počas ktorých platí zvrátený zákaz sexuálneho života kňazov? Príčinu treba hľadať v najstarších známych pápežských dekrétach – *Decreta* a *Cum in unum* pápeža Siricia (385). Aký morálny dlh máme voči zabudnutým obetiam mylného zavrhovania základnej ľudskej potreby?

Pod hrozbou mučenia prinútila inkvizícia v roku 1633 Galileu Galileiho, aby verejne vyhlásil to, čo pokladal za nepravdivé: Zem nehybne stojí v strede vesmíru. Roku 1992, teda po tristo päťdesiatich rokoch, pápež Ján Pavol II. priznal, že vedec mal po celý čas pravdu. Dodal však, že inkvizícia konala „s dobrým úmyslom“.

Nuž, niet nad inkvizíciu *s dobrým úmyslom*.

Predstava, že celý vesmír sa krúti okolo najdôležitejšej planéty, Zeme, vyznieva detinsky nekompromisne. Takúto okamžitú a primitívnu útechu poskytuje aj klasický opis praveku. Jeden pápež za druhým odmietali akúkoľvek kozmológiu, ktorá zo vzneseného streda nekonečného vesmíru odstránila človeka. Darwina zasa zosmiešňovali – a robia to dodnes – za to, že dokázal, že ľudia sú výsledkom pôsobenia prírodného výberu a adaptácie. Mnohí vedci sú zaslepení emočným odporom proti akémukoľvek opisu sexuálnej evolúcie človeka, v ktorého strede nestojí monogamná nukleárna rodina.

Hoci sa na nás vyvíja tlak, aby sme uverili, že žijeme v ére sexuálnej slobody, súčasná ľudská sexualita je plná právd, o ktorých sa nespomíname hovoriť nahlas. Konflikt medzi tým, *čo vraj cítime*, a tým, *čo naozaj cítime*, je pravdepodobne najbohatším zdrojom zmätenosti, nespokojnosti a zbytočného utrpenia. Odpovede, ktoré zvyčajne dostávame, obchádzajú najdôležitejšie otázky erotického života: Prečo sa muži a ženy od seba natoľko líšia túžbami, fantáziami, reakciami a sexuálnym správaním? Prečo sme neverní a rozvádzame sa čoraz častejšie, no pritom predstavu manželstva úplne nezavrhuje? Prečo sa rodiny s jedným rodičom šíria ako pandémie? Prečo našeň vyprchá z toľkých manželstiev tak rýchlo?

Aká je príčina poklesu túžby? Prečo v toľkých mužoch a ženách rezonuje názor, že pochádzajú z rozličných planét, keď v skutočnosti sa obe pohlavia vyvinuli na Zemi?

Americká spoločnosť uznáva medicínu a podnikanie. Azda preto reaguje na pretrvávajúcu krízu rozvojom takzvaného manželského priemyslu – párovej terapie, liekov navodzujúcich erekciu, pravidelných časopiseckých príspevkov so sexuálnymi radami, desivého kultu cudnosti, v rámci ktorého sa otcovia zaväzujú dohliadať na nepoškvrnenosť svojich slobodných dcér, a nekonečného prúdu lákavých propagačných letákov („Pusti z okov obra lásky! Žena sa ti poďakuje!“). Časopisy, ktoré do supermarketov privádzajú nákladiaky, sľubujú zaručené triky, vďaka ktorým sa do upadajúceho sexuálneho života vráti iskra.

Áno, sem postavím zopár sviečok, tamto pohodím nohavičky s otvorom v rozkroku, na posteľ rozsypem za hrst' ružových lupienkov, a všetko bude také ako na začiatku! Vravíte, že to nevyšlo? Že stále poškuľuje po iných ženách? Že vy mu stále dávate najavo sklamanie a odstup? Že skončil skôr, ako ste vy začali?

To, čo trápi vás, partnera či váš vzťah, nech už posúdi odborník. Možno treba mužovi zväčšiť penis alebo vám vylepšiť pošvu. Čo ak má partner „problém s vernosťou“, „roztrieštené superego“ alebo obávaný „komplex Petra Pana“? Ste deprimovaná? Tvrdíte, že manžel, s ktorým ste prežili vyše desať rokov, ešte stále ľúbite, no už na vás nepôsobí tak zvodne ako predtým? Jedného alebo oboch z vás priťahuje ktosi iný? Možno by ste to mali skúsiť robiť na kuchynskej dlážke. Alebo sa nútiť do milovania každú noc v roku. Čo ak partner prekonáva krízu stredného veku? Užívajte tieto tabletky. Dajte si spraviť nový účes. Určite vám *niečo* je.

Cítili ste sa už niekedy ako obeť inkvizície s dobrým úmyslom?

Rozpoľtený vzťah k našej pravej sexuálnej prirodzenosti veľmi dobre využíva zábavný priemysel, ktorý už dávno odráža nesúlad medzi verejnými vyhláseniami a súkromnými túžbami. Roku

2000 denník *The New York Times* v článku *Wall Street Meets Pornography* (*Wall Street sa zoznamuje s pornografiou*) uviedol, že spoločnosť General Motors predala viac farbistých sexuálnych filmov ako Larry Flynt, majiteľ impéria Hustler. Vyše 8 miliónov amerických predplatiteľov DirectTV, dcérskej firmy General Motors, utrácalo asi 200 miliónov dolárov ročne za sexuálne ladené filmy, ktoré vysielali satelitní poskytovatelia. Rupert Murdoch, majiteľ stanice Fox News Channel a popredného konzervatívneho denníka *The Wall Street Journal*, prostredníctvom istej satelitnej spoločnosti zarábala na porne viac ako firma Playboy Enterprises kombináciou časopisu, káblovej televízie a internetového obsahu.ⁱⁱⁱ Spoločnosť AT&T, ktorá takisto zastáva konzervatívne hodnoty, dodáva prostredníctvom Hot Network tvrdé porno do vyše milióna hotelových izieb v celej krajine.

Keby sme sa držali tradičných modelov ľudskej sexuality, podľa ktorých je monogamia prirodzená, manželstvo vhodné pre každého a akákoľvek rodina s výnimkou nukleárnej neprirodzená, nemohli by sme vysvetliť zúfalé pokrytectvo, ktoré dnes charakterizuje sex v Amerike. Potrebujeme nové chápanie seba samých, ktoré sa nebude zakladať na vyhláseniach kazateľov či optimisticky ladených hollywoodskych fantáziách, ale na odvážnom, nehanbenom hodnotení bohatých vedeckých poznatkov, ktoré ilustrujú skutočný pôvod a podstatu ľudskej sexuality.

Naša kultúra vedie vojnu s erotikou. Zápasí s vyhľadovanosťou, očakávaniami a so sklamaniami. Náboženstvo, politika, ba aj veda bojujú s biológiou a apetítom, ktorý sa vyvíjal milióny rokov. Ako vyriešiť tento zložitý problém?

Na nasledujúcich stranách prehodnotíme najdôležitejšie vedecké zistenia súčasnosti. Spochybníme najhlbšie zakorenené predstavy, ktoré charakterizujú dnešné vnímanie manželstva, rodinnej štruktúry a sexuality, teda aspektov, ktoré majú vplyv na každého z nás každý deň – a každú noc.

Ukážeme vám, že naši predkovia sa vyvíjali v intímnych skupinách, kde sa delili takmer o všetko – potravu, prístrešok, ochranu, starostlivosť o deti, ba dokonca sexuálnu rozkoš. Netvrdíme, že ľudia sú rodení marxistickí hipisáci, ani to, že romantická láska bola v pravekých komunitách neznáma či bezvýznamná. Demonštrujeme však, že dnešná kultúra posilňuje súvislosť medzi láskou a sexom. Normou našich prehistorických predkov bol neplánovaný sex – či už s láskou, alebo bez nej.

Teraz odpovedzme na otázku, ktorú ste si pravdepodobne už položili: Odkiaľ získavame informácie o sexe v praveku? Nik z ľudí, čo dnes žijú, nebol svedkom prehistorického života, a keďže po spoločenskom správaní nezostávajú stopy v podobe skamenelín, nedopúšťame sa iba bezbrehých špekulácií?

Rozpovieme vám starý príbeh o procese s mužom, ktorého obvinili z toho, že pri bitke v bare odhryzol komusi prst. Na lavicu prišiel očitý svedok a obhajca sa ho spýtal: „Videli ste, ako môj klient odhryzol prst?“ „Nie, nevidel,“ priznal svedok. „Aha!“ zvolal obhajca a samolúbo sa usmial. „Ako teda môžete tvrdiť, že to urobil?“ „Videl som, ako ho vyplúľ,“ odvetil muž.

Preskúmame množstvo nepriamych dôkazov zo spoločností na celom svete. Budeme sa venovať aj primátom, ktorí sú našimi blízkymi príbuznými, no nepatria medzi ľudí. Okrem toho sa pozrieme aj na to, čo „vyplúľala“ evolúcia. Preštudujeme anatomické dôkazy vytesané do našich tiel a zamyslíme sa nad túžbou po sexuálnych novotách, ktorej vyjadrením je pornografia, reklama či šťastná hodinka v rozličných podnikoch po pracovnom čase. Započúvame sa dokonca aj do kopulačnej vokalizácie manželky vášho suseda, keď uprostred noci bude extaticky volať k Bohu.

Pokiaľ ide o prehodnotenie nášho rozporuplného vzťahu k sexualite, najlepšie azda bude, ak začneme samotným Charlesom Darwinom. Svojím veľkolepým výskumom nechtiac na dlhý čas dodal punc vedeckosti tomu, čo v podstate možno označiť za antierotickú predpojatosť. Hoci mal geniálne schopnosti, jeho nevedomosti o sexe by zaplnili celú knihu. Napríklad túto.

Dielo *On the Origin of Species (Pôvod druhov)* vyšlo v roku 1859. V tom čase sa o živote človeka pred klasickou érou – pred „veľkoleposťou Grécka a impozantnosťou Ríma“ – vedelo veľmi málo. Etapu praveku, v ktorej už žili ľudia moderní z anatomického hľadiska, definujeme ako obdobie dlhé približne 200 tisíc rokov. Nevedeli sme o ňom vôbec nič a teoretici v súvislosti s ním prichádzali iba s domnienkami. Kým Darwin a ďalší vedci nezačali uvoľňovať spojenie medzi náboženstvom a vedeckou doktrínou, dohady o ďalekej minulosti obmedzovala cirkevná dogma. Výskum primátov bol v plienkach. Vedecké poznatky, ktoré sa nahromadili v posledných desaťročiach, však dokazujú, že Darwinove medzery sú rovnako poučné ako jeho objavy.^{iv}

Prirýchlo napríklad od Thomasa Hobbesa prijal charakteristiku života prehistorického človeka, ktorý sa mu zdal osamelý, úbohý, škaredý, surový a krátky, a ktorá je známa dodnes. Tento chybný názor sa udržiava aj v súčasných teóriách o ľudskej sexualite. Keby nás ktosi požiadal, aby sme si predstavili sex v praveku, väčšina by si vybavila univerzálny obraz jaskynného človeka, ktorý jednou rukou ťahá za vlasy omráčenú ženu a v druhej zvierá palicu. Ako uvidíme, tento názor na prehistorický život je nesprávny v každom bode Hobbesovho opisu. Presvedčíme sa aj o tom, ako kvôli unáhleným úvahám Thomasa Malthusa o ďalekej minulosti Darwin značne precenil utrpenie prvých ľudí (a teda aj relatívne vyššiu úroveň viktoriánskeho života). Tieto dôležité omyly pretrvávajú v mnohých súčasných predstavách o priebehu evolúcie.

Čitatelia, ktorí dôverne poznajú súčasnú literatúru o ľudskej sexualite, už pravdepodobne počuli *štandardný príbeh o ľudskej sexuálnej evolúcii* (ďalej len „štandardný príbeh“). Odvíja sa nejako takto:

1. Chlapec stretne dievča.

2. Obaja zhodnotia *partnerskú hodnotu* toho druhého z hľadiska odlišných reprodukčných plánov.

- Chlapec hľadá prejavy mladosti, plodnosti, zdravia, absencie predchádzajúcich sexuálnych skúseností a pravdepodobnosti sexuálnej vernosti v budúcnosti. Inak povedané, jeho cieľom je nájsť zdravú a mladú partnerku, ktorá má pred sebou ešte veľa plodných rokov a nemá deti, o ktoré by sa on musel starať.
- Dievča hľadá prejavy bohatstva (či aspoň vyhládok naň), spoločenského postavenia, telesného zdravia a pravdepodobnosti, že s ním chlapec zostane, aby chránil a živil ich deti. Partner musí byť ochotný a schopný postarať sa z materiálneho hľadiska nielen o dievča (najmä v tehotenstve a počas dojčenia), ale aj o deti (takzvaná *mužská rodičovská investícia*).

3. Chlapec sa spojí s dievčaťom. Za predpokladu, že splnia kritériá toho druhého, spária sa a vytvoria dlhodobý *párový zväzok*, „základnú podmienku existencie ľudského rodu“, ako to formuloval slávny autor Desmond Morris, ktorý napísal knihu *The Naked Ape (Nahá opica)*.

- Dievča si bude všímať náznaky, že ho chlapec chce opustiť (bude sledovať prejavy nevery, *intímne vzťahy* s inými ženami, pre ktoré by mohlo prísť o chlapcove zdroje a jeho ochranu). Zároveň bude vyhľadávať príležitosti (najmä v období ovulácie) na krátky pomer s mužom, ktorý je z genetického hľadiska lepší ako chlapec.

- Chlapec bude citlivý na prejavy *sexuálnej* nevery. Tá totiž narúša istotu toho, čo je preňho najdôležitejšie – že sa stane otcom. Zároveň však využíva akékoľvek šance na príležitostný sex s inými ženami (ľahko totiž tvorí obrovské množstvo spermií).

Vedci tvrdia, že tieto základné spôsoby správania potvrdil výskum, ktorý desiatky rokov prebiehal na celom svete. Jeho výsledky zdanlivo podporujú štandardný príbeh o ľudskej sexuálnej evólúcii, ktorý podľa všetkého dáva zmysel. Ale všetko je inak.

Hoci nespochybňujeme, že tieto spôsoby správania sa uplatňujú v mnohých častiach dnešného sveta, nevnímame ich ako prvky ľudskej prirodzenosti, ktoré sa do nej zakorenili ešte v praveku, ale ako formy adaptácie na súčasné spoločenské podmienky. Mnohé z nich sprevádzali príchod poľnohospodárstva pred 10 tisíc rokmi. Tieto sklony a formy správania sa nepredstavujú biologicky naprogramované charakteristiky nášho druhu. Dokazujú však pružnosť ľudského mozgu a tvorivý potenciál komunity.

Aby sme uviedli aspoň jeden príklad: To, že ženy dôsledne uprednostňujú mužov s prístupom k bohatstvu, *nie je* následok vrodeneho evolučného programu, ako tvrdí klasický model, ale jednoduché prispôsobenie sa svetu, v ktorom majú muži pod kontrolou neúmerne veľký podiel svetových zdrojov. Neskôr podrobne vysvetlíme, že pred príchodom poľnohospodárstva, asi pred 10 tisíc rokmi, mali ženy rovnaký prístup k potravinám, ochrane a spoločenskej podpore ako muži. Dozviete sa, že prevratné zmeny v ľudských spoločnostiach, ku ktorým došlo následkom prechodu na usadený spôsob života v poľnohospodárskych komunitách, zásadne ovplyvnili schopnosť žien prežiť. Odrazu sa ocitli vo svete, kde museli vymeniť vlastnú reprodukčnú schopnosť za prístup k zdrojom a ochrane, ktorá by im a ich deťom zabezpečila prežitie. Tieto podmienky sa však značne líšili od tých, v ktorých sa až dovtedy vyvíjal náš druh.